

Nieuwsbrief jrg 8, nr 20, juli 2025

Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting

De Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting heeft tot doel het bevorderen van onderzoek, onderwijs en verspreiding van kennis over Martin Luther en zijn theologie, alsmede over de geschiedenis van het lutheranisme in het algemeen en die van het lutheranisme in de Nederlanden in het bijzonder. Daartoe heeft de stichting een bijzondere hoogleraarsplaats gevestigd aan de Theologische Universiteit Utrecht. Deze [leerstool](#) wordt bezet door prof. dr. Sabine Hiebsch.

Interieur van de Jacobikerk Utrecht, waar de academische plechtigheden van de TUU plaatsvinden (©Kerkfotografie)

Inhoud:

REFORC Conferentie in Wenen	2
Jaarlijkse excursie met de bachelor 1 studenten	2
Prof. dr. Sabine Hiebsch in twee promotiecommissies	4
100 jaar <i>Convent van protestantse theologes in Duitsland</i>	5
Prof. dr. Sabine Hiebsch in <i>Geschiedenis Magazine</i>	5
Column van prof. dr. Sabine Hiebsch	6
De Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting en haar financiering	7

REFORC Conferentie in Wenen

Het gebouw van de Central European University in Wenen

De 14e jaarlijkse REFORC Conferentie over het vroegmoderne christendom vond dit jaar van 22 tot 24 mei plaats in Wenen, in het gebouw van de Central European University: een bijzondere locatie voor de conferentie.

De Central European University is als privé-universiteit in 1991 gesticht door George Soros. Hij hoopte op deze wijze na de val van de muur en het ijzeren gordijn een bijdrage te kunnen leveren aan een vrije en democratische uitoefening van de wetenschap in het gebied van de vroegere Oostblokstaten. Na een korte periode in Praag, was de universiteit vanaf 1993 in Boedapest gevestigd.

Toen de onafhankelijkheid en democratische leiding van de universiteit door de bemoeienis van de Hongaarse regering niet meer gewaarborgd konden worden, verhuisde de universiteit in 2019 naar Wenen.

De conferentiebijdrage van prof. dr. Sabine Hiebsch had als titel 'Agressie tegen lutherse gemeenten ten tijde van de Nederlandse Republiek' ('Aggressions against Lutheran congregations in the Dutch Republic'). Daarnaast was prof. Hiebsch voorzitter van een van de conferentiesessies.

Jaarlijkse excursie met de bachelor 1 studenten

De jaarlijkse excursie naar luthers Amsterdam met mijn bachelor 1 studenten vond dit jaar plaats op 4 juni. Het was de grootste groep tot zover: 26 studenten. Ik moest de logistiek van de excursie daarop aanpassen.

Wij begonnen in de ochtend in de Handboogstraat, in het gebouw naast de Oude Lutherse Kerk. De twee colleges die ik tijdens de excursie op locatie geef gaan over de geschiedenis van het Nederlandse lutheranisme in de zestiende en zeventiende eeuw. Wim van Houten van het Kerkelijk Service Bureau van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Amsterdam had ook dit jaar weer geregeld dat ik aansluitend aan de colleges de Oude Lutherse Kerk aan de studenten kon laten zien. Precies tussen twee promoties in konden wij de kerk bezichtigen en gaf ik een korte rondleiding. De studenten waren onder de indruk van de afmeting van de ruimte en van de gastvrijheid van de lutherse gemeente Amsterdam.

College op locatie in de gemeenteruimte van de Oude Lutherse Kerk Amsterdam

Voor de lunch bij La Place in de Kalverstraat was deze keer de hele 2^e verdieping voor ons gereserveerd. Aansluitend wandelden wij naar het Allard Pierson aan de Turfmarkt, afdeling Bijzondere Collecties, waar de collectie van het voormalig Evangelisch-Luthers Seminarium is ondergebracht. De conservator Kerkelijke Collecties had voor ons de Regentenkamer gereserveerd. Door het grote aantal studenten moest ik de groep in tweeën splitsen: originele boeken en drukken uit de zestiende en zeventiende eeuw mogen om verzekeringstechnische redenen niet aan groepen van meer dan 15 mensen worden getoond.

Voor dit deel van de excursie had ik ook Pim Boven, voorzitter van het College van Bestuur van de Theologische Universiteit Utrecht uitgenodigd.

Op tafel lagen onder andere geschriften van Luther die wij in de colleges hadden gelezen. De eerste twee Nederlandse vertalingen van Luthers Duitse uitgave van het Nieuwe Testament, beide uitgegeven in 1523: de een in Antwerpen, de andere in Amsterdam. Een uitgave uit 1644 van de inwijdingspreek van de Oude Lutherse Kerk, waarvan wij delen in het college gezamenlijk hadden gelezen. En twee fragmenten van Luthers brieven.

De studenten vergelijken de twee uitgaven van het Nieuwe Testament in het Nederlands uit 1523 (Allard Pierson, regentenkamer)

Toen het na een uur tijd was voor de tweede groep, waren nog lang niet alle vragen gesteld.

De studenten waren verrast te horen dat zij met hun TUU-studentenkaart ook een bibliotheek pas van de Universiteit van Amsterdam kunnen krijgen en in de studiezaal deze en andere boeken uit de vroegmoderne periode mogen bestuderen.

De excursie was wederom zeer geslaagd. Het is een prachtige manier om de lutherse geschiedenis en traditie tastbaar te maken en te laten zien dat verleden en heden elkaar nog steeds weten te raken.

SABINE HIEBSCH

Prof. dr. Sabine Hiebsch in twee promotiecommissies

In het academisch jaar 2024-2025 werd prof. Hiebsch benoemd in twee promotiecommissies en als zodanig was zij ook lid van de oppositie.

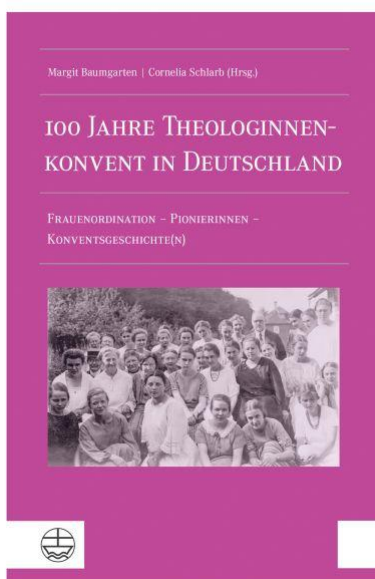

De eerste commissie was voor het proefschrift van Hillie van de Streek (Theologische Universiteit Utrecht) over: 'Vrouw en moeder. Opvattingen over vrouwen in de ideologie en de parlementaire standpuntbepaling van de ARP, CHU, RKSP en KVP 1879-1967'. Zij verdedigde haar proefschrift op 23 april jl. in de Jacobikerk in Utrecht.

De tweede commissie was voor het proefschrift van Dick Schinkelshoek (Protestantse Theologische Universiteit) over: 'Meebuigen of ombuigen? De theologische ethiek van Alfred Dedo Müller (1890-1972) in dialoog met het (nationaal)socialisme'. Hij verdedigde zijn proefschrift op 30 juni. De handelseditie is inmiddels bij Uitgeverij Vuurbaak verschenen.

100 jaar Convent van protestantse theologes in Duitsland

Het is dit jaar 100 jaar geleden dat in Marburg (D) een groep theologiestudentes het *Convent van protestantse theologes in Duitsland* oprichtte.

Ter gelegenheid van dit jubileum verscheen in Duitsland een bundel waarin deze honderdjarige geschiedenis wordt beschreven en geanalyseerd. Daarnaast wordt de geschiedenis van het predikambt van vrouwen in twaalf Europese (buur)landen beschreven.

Prof. dr. Sabine Hiebsch was uitgenodigd om een hoofdstuk over de geschiedenis van vrouwenordinatie in de lutherse kerk in Nederland bij te dragen: immers de kerk met de eerste lutherse predikante wereldwijd – ds. Haumersen in 1929.

Prof. Hiebsch geldt inmiddels ook internationaal als expert voor de geschiedenis van vrouwenordinatie in de lutherse kerk in Nederland. Na eerdere substantiële artikelen in het Nederlands (2022) en het Engels

(2023) hierover is deze publicatie nu in het Duits. Prof. Hiebsch analyseert daarin ook de contacten tussen de *Kring van vrouwelijke predikanten in Nederland*, met name de lutherse leden, en het Duitse *Convent*. Daartoe heeft zij ook archiefonderzoek verricht in Duitse archieven. In een archief in Berlijn vond zij zelfs ook documenten die als verloren waren beschouwd.

Het onderzoek over vrouwenordinatie wordt door prof. Hiebsch nog verder uitgebouwd. U kunt haar Duitse bijdrage [hier](#) lezen.

In het recent verschenen nummer van *Elkkwartaal* (25, nr. 2 [juni 2025]: 4-5) staat een artikel van prof. Hiebsch over het 100-jarige jubileum van het *Convent* en de jubileumbundel. Het artikel is [hier](#) te lezen.

Grafsteen geplaatst tegen de binnenmuur van de St. Marienkirche te Torgau, behorend bij het graf van Katharina von Bora (Wikimedia Commons).

Prof. dr. Sabine Hiebsch in *Geschiedenis Magazine*

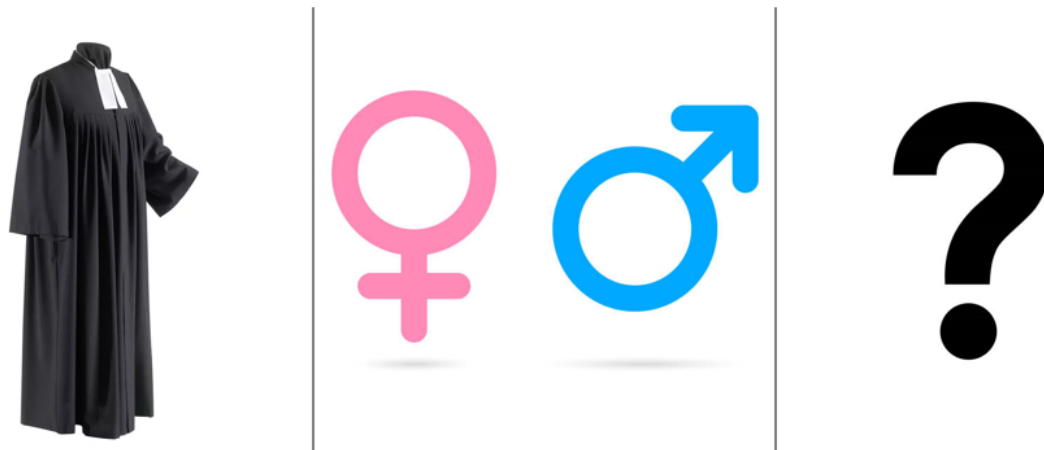
Op uitnodiging van de redactie schreef prof. Hiebsch voor het juninummer van het blad een artikel over Katharina von Bora (1499-1552). Aanleiding was de 500ste verjaardag van de bruiloft van Martin Luther en Von Bora op 13 juni 1525.

Dit is het zesde artikel van prof. Hiebsch over Katharina von Bora. U kunt het artikel [hier](#) lezen.

Column van prof. dr. Sabine Hiebsch

Lutherana Wereldwijd

Mannelijke en vrouwelijke predikanten: gelijke rechten?

Nadat de evangelisch-lutherse synode in haar vergadering van 12 juni 1922 had besloten dat volgens de bestaande reglementen ook vrouwen in het predikambt konden staan, werd in de synode van 1927 daar wel een vergaande beperking aan verbonden: een getrouwde vrouw mocht geen predikantsplaats vervullen. Een jaar later werd in de synode van 1928 een desbetreffende kerkordewijziging aangenomen. Vrouwen moesten kiezen tussen het predikambt en een huwelijk met wellicht kinderen. Het predikambt voor vrouwen kon alleen in combinatie met een celibatair leven, net zoals voor rooms-katholieke priesters. In de synode van 1958 werd dit automatisme van het celibaat afgeschaft. Ook daarin liepen de Nederlandse lutheranen voorop.

De meeste lutherse kerken in Europa kenden bij de invoering van het predikambt voor vrouwen eveneens een verplicht celibaat voor hen. Maar in tegenstelling tot de lutherse kerk in Nederland, golden daar ook nog andere beperkingen.

Er waren bijvoorbeeld discussies of vrouwen de sacramenten van doop en avondmaal mochten bedienen. En zo ja, moest dat dan niet onder de supervisie van een mannelijke collega? In grotere gemeenten met meerdere predikantsplaatsen die door man(nen) en vrouw(en) gedeeld werden, waren er pogingen om de vrouwelijke predikanten minder vaak op de preekstoel te hebben dan de mannelijke collega's. Of om de vrouwelijke predikanten vooral het kinder- en jeugdwerk en de vrouwenverenigingen te laten doen. De verdeling van het werk gebeurde dus dikwijls langs de lijnen van de meer conservatieve rolpatronen. In een aantal Duitse *Landeskirchen* was dit ook zo in de arbeidsvoorwaarden vastgelegd. Het duurde soms decennia voordat deze juridische ongelijkheid werd rechtgetrokken.

In de lutherse kerk in Nederland waren dergelijke beperkingen voor vrouwelijke predikanten niet vastgelegd. Dat had er waarschijnlijk ook mee te maken dat de vrouwen tot in de jaren 1970 niet in grote gemeenten met meerdere predikantsplaatsen zijn benoemd. Kleinere gemeenten waren, soms na lange jaren van vacant zijn, blij dat de predikantsplaats weer bezet was. Vrouwelijke predikanten

deden daar al het werk dat gedaan moest worden: van dopen, preken, het avondmaal bedienen tot het leiden van de plaatselijke mannengroep.

SABINE HIEBSCH

Deze column mag onverkort worden overgenomen, voorzien van bronvermelding.

De Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting en haar financiering

De Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting (KBLS) stelt zich ten doel om in ons land de lutherse traditie een duidelijk platform te geven. Zij wil dit bereiken door het continueren van de bijzondere leerstoel aan de Theologische Universiteit Utrecht. Dit met de concrete doelstelling "het bevorderen van onderzoek, onderwijs en verspreiding van kennis over Martin Luther en zijn theologie, alsmede over de geschiedenis van het lutheranisme in het algemeen en die van het lutheranisme in de Nederlanden in het bijzonder". Door onderzoek, onderwijs en valorisatie - publicatie van boeken, wetenschappelijke en populaire artikelen, lezingen en voordrachten in nationale en internationale context, onderwijs aan (toekomstige) predikanten, etc. wil de stichting de kennis over en het begrip van Luthers theologie, de geschiedenis van het Nederlandse lutheranisme en de lutherse traditie bevorderen.

Inmiddels is de eerste periode van 6 jaar succesvol afgerond en is Prof. dr. Sabine Hiebsch per 1 mei 2023 opnieuw voor een periode van 6 jaar benoemd als bijzonder hoogleraar op de *Kooiman-Boendermaker Leerstoel voor Luther en de geschiedenis van het (Nederlandse) lutheranisme* aan de Theologische Universiteit Utrecht.

De benoeming van een hoogleraar brengt uiteraard veel kosten met zich mee, die ten laste van de KBLS komen. Een leerstoel kost momenteel ca. € 110.000 op jaarbasis. Voor het verwezenlijken van haar doelstelling werft de KBLS financiële bijdragen van onder meer (lutherse) fondsen, stichtingen, kerkelijke gemeenten en individuele personen. De KBLS heeft voor de komende 3 jaar de financiering via sponsoring grotendeels geborgd (een aantal sponsors verbindt namelijk een maximale termijn aan sponsoring). Bovendien zijn de kosten voor de leerstoel aan indexering onderhevig, waardoor die jaarlijks stijgen.

Er zijn twee wegen uitgezet om de financiering rond te krijgen:

1. Een aantal (lutherse) fondsen heeft zich bereid verklaard voor een periode van 6 (of 3) jaar bij te dragen en daarnaast dragen ook een aantal lutherse gemeenten en/of diaconieën bij. Zowel fondsen als gemeenten worden opnieuw actief benaderd met een verzoek om een bijdrage voor de komende 6 jaar.
2. Hiernaast zoeken we individuele personen, mensen met affiniteit met de lutherse traditie en de leerstoel Lutherana. We zoeken *Founding Friends* die

deze leerstoel de komende 6 jaar met ons in stand willen houden. Mensen die zich willen inzetten om de lutherse traditie en de kennis van de geschiedenis van het (Nederlandse) lutheranisme een wetenschappelijke basis te geven. Schrijf 'mede mogelijk gemaakt door mij' op je cv of als je wilt, in het overzicht van sponsors op onze website en wordt vandaag nog *Founding Friend* van deze leerstoel. Doneer specifiek aan deze leerstoel: bijvoorbeeld eenmalig € 1.000,- of een ander bedrag, of kies voor een volledig fiscaal aftrekbare periodieke schenking van tenminste zes jaar.

3. En wie geen *Founding Friend* wil worden, elke bijdrage die ons helpt de doelstelling te bereiken wordt zeer gewaardeerd.

Meer vragen over de financiering? Kijk op onze website
<https://kbbs.nl/financien-en-jaarverslagen/>

De Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting wordt vanaf haar start in 2017 door de Belastingdienst aangemerkt als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Dit betekent dat donaties en giften voor de aangifte Inkomstenbelasting onder de giftenaftrek vallen en, als aan de voorwaarden wordt voldaan, voor de gever fiscaal aftrekbaar zijn.

Voor de aftrek van eenmalige giften geldt een drempel en een maximum. Het bedrag boven de drempel mag u aftrekken. Maar niet meer dan het maximumbedrag.

Het drempelbedrag en het maximumbedrag van uw eenmalige giften hangen af van uw drempelinkomen. Het drempelbedrag is 1% van uw drempelinkomen, maar minimaal € 60. Wat u meer hebt gegeven, mag u aftrekken. Tot een maximumbedrag van 10% van uw drempelinkomen.

Voor de aftrek van periodieke giften geldt geen drempel. Maar er geldt wel een maximum. Dat maximum is € 250.000 per jaar. Uw gift is een periodieke gift als u aan deze 3 voorwaarden voldoet:

- U geeft jaarlijks hetzelfde bedrag aan dezelfde instelling of vereniging.
- U betaalt het bedrag in 5 kalenderjaren achter elkaar. Langer mag ook.
- U hebt vastgelegd wanneer uw jaarlijkse gift stopt, bijvoorbeeld na 5 jaar. Overlijdt u vóór die termijn afloopt, dan moet de jaarlijkse gift stoppen bij uw overlijden.

Een formulier voor het vastleggen van een periodieke gift is te downloaden via de website van de belastingdienst

Giften kunnen worden overgemaakt op de volgende rekening:

IBAN: NL15 INGB 0007 7600 41 ten name van Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting

U kunt de leerstoel steunen door een bedrag over te maken op onze rekening, ten name van de Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting, of door een meerjarige bijdrage toe te zeggen.

Voor meer informatie over de KBLSt en de werkzaamheden van prof. dr. Sabine Hiebsch zie onze website.

COLOFON

Secretariaat

E: secretariaat.kblstichting@gmail.com

KvK nr.: 68634641

IBAN: NL15 INGB 0007 7600 41

BIC: INGBNL2A

T.n.v.: Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting

E: penningmeester.kblstichting@gmail.com

Prof. dr. Sabine Hiebsch

sabine.hiebsch@uu.nl

Aanmelden voor de Nieuwsbrief kan via een email naar:
secretariaat.kblstichting@gmail.com

